

ФОРМУВАННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖДЕРЖАВНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

FORMATION OF CUSTOMS SECURITY OF THE STATE IN THE CONDITIONS OF INTENSIFICATION OF INTERSTATE TRADE CONFLICTS

У статті досліджено міжнародні аспекти формування митної безпеки держави в умовах експансії зовнішньоторговельних конфліктів. Висвітлено спектр митних інтересів, які повинна гарантувати держава здійснюючи митну політику в Україні. Акцентовано увагу на етапах реалізації митної безпеки та ролі митно-тарифного адміністрування в мінімізації зовнішніх загроз. Констатовано, що митна безпека прямо або опосередковано впливає на кожну складову економічної безпеки держави. Проаналізовано найбільш проблемні фактори впливу на здійснення імпорту та експорту в українській практиці. Систематизовано джерела, ознаки та інструменти міждержавних торговельних конфліктів. Аргументовано, що джерелом міжнародних торговельних суперечностей є інтереси певних держав, союзів, військово-політичних блоків. Висвітлено специфічні риси застосування санкцій в контексті засобу протидії торговельній війні на прикладі зовнішньоторговельних відносин України з Росією. Запропоновано заходи стратегічного та тактичного характеру посилення митної безпеки держави в умовах активізації міждержавних торговельних конфліктів.

Ключові слова: митна безпека, митна політика, митні інтереси держави, торговельні суперечки, зовнішньоекономічна діяльність, міжнародні економічні відносини.

В статье исследованы международные аспекты формирования таможенной без-

опасности государства в условиях экспансии внешнеторговых конфликтов. Освещен спектр таможенных интересов, которые должно гарантировать государство, осуществляя таможенную политику в Украине. Акцентировано внимание на этапах реализации таможенной безопасности и роли таможенно-тарифного администрирования в минимизации внешних угроз. Констатировано, что таможенная безопасность прямо или косвенно влияет на каждую составляющую экономическую безопасность государства. Проанализированы наиболее проблемные факторы влияния на осуществление импорта и экспорта в украинской практике. Систематизированы источники, признаки и инструменты межгосударственных торговых конфликтов. Аргументировано, что источником международных торговых противоречий есть интересы определенных государств, союзов, военно-политических блоков. Освещены специфические черты применения санкций в контексте средства протivoдействия торговой войне на примере внешнеторговых отношений Украины с Россией. Предложены меры стратегического и тактического характера усиления таможенной безопасности государства в условиях активизации межгосударственных торговых конфликтов.

Ключевые слова: таможенная безопасность, таможенная политика, таможенные интересы государства, торговые споры, внешнеэкономическая деятельность, международные экономические отношения.

УДК 336.24:339.5

<https://doi.org/10.32843/infrastructure44-27>

Бондаренко Є.П.

к.е.н., доцент кафедри податків та фіскальної політики Тернопільський національний економічний університет

Ткачик Ф.П.

к.е.н., доцент, доцент кафедри податків та фіскальної політики Тернопільський національний економічний університет

Bondarenko Yevhen

Ternopil National Economic University

Tkachuk Fedir

Ternopil National Economic University

In the article examines the international aspects of the formation of customs security of the state in the context of the spread of foreign trade conflicts. The set of customs interests that the state should guarantee by implementing the customs policy in Ukraine is highlighted. Emphasis is placed on the stages of customs security implementation, namely: formation and approval of customs policy to guarantee customs security; formation of the customs regulation system in connection with the economic interests and goals of the state; application of selected methods of regulation and control of goods moving across the border; monitoring of the customs regulation system, etc. The most problematic factors influencing the implementation of imports and exports in Ukrainian practice are analyzed. Among them, the most significant in the context of the negative impact on imports are highlighted, in particular, corruption at the border, tariff non-tariff barriers. The efficiency of exports in Ukraine is influenced by such aspects as the identification of potential markets and buyers, as well as the difficulty of requirements for meeting quality and quantity. The sources and tools of interstate trade conflicts are systematized. The main features of the interstate trade conflict are the symmetry of the parties; introduction of penalty duties; the presence of hidden political and economic motives; tangible losses for both sides of the conflict and the global economy; availability of prospects for settlement. It is argued that the sources of international trade disputes are the interests of certain states, unions, military and political blocs. The specific features of the application of sanctions in the context of the means of counteracting the trade war on the example of Ukraine's foreign trade relations with Russia are highlighted. Measures of strategic and tactical nature of strengthening the customs security of the state in the conditions of intensification of interstate trade conflicts are offered. Simplification and acceleration of customs formalities, creation of favourable conditions for foreign trade participants, introduction of new procedures for customs clearance automation and elimination of negative human impact are ways to improve the quality of customs regulation and customs security of Ukraine in the expansion of international financial and economic risks and trade conflicts.

Key words: customs security, customs policy, customs interests of the state, trade disputes, foreign economic activity, international economic relations.

Постановка проблеми. Події, які відбуваються в Україні впродовж останніх років та негативні кризові явища, до яких вони призводять загострили потребу забезпечення національної безпеки держави через механізм швидкого реагування на зовнішні загрози та протидії можливим негативним їх наслідкам. За таких умов митна політика стає не лише інструментом зовнішньоекономічної діяльності, а й відіграє важливу роль у повноцінному функціонуванні держави.

Розвиток ринкових відносин, активізація експортно-імпортних операцій, посилення міжнародного економічного співробітництва та інтеграційних процесів в усьому світі супроводжуються загостренням економічної конкуренції на внутрішньому ринку, що актуалізує питання потреби гарантування митної безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання митної безпеки – одне з пріоритетних, оскільки дуже важливе значення для держави має

наявність міцного захисту економічних інтересів та економічної безпеки, реалізація яких покладається на митні органи України, особливо в умовах домінування зовнішньоторговельних загроз. Даній науковій проблематиці постійно приділяють увагу в своїх дослідженнях низка науковців та фахівців, а саме: О. Попівняк [1], О. Цевельов [2], П. Пашко [3], М. Губа [4], В. Юрчишин [9], М. Капітоненко [10], О. Мельник, М. Адамів, Л. Ноджак [11], І. Несторишен, В. Туржанський [12] та інші. Високо оцінюючи їхні зусилля щодо формування науково-теоретичної та методологічної платформи по дослідженню ефективного функціонування митної справи та розробки шляхів забезпечення митної безпеки в Україні з урахуванням зовнішньоекономічних флуктуацій, слід відмітити наявність певних невирішених питань щодо відповідності запропонованих пропозицій реаліям сьогодення.

Постановка завдання. Важливе значення сьогорічній слід приділяти ефективності забезпечення митної безпеки держави через домінування у світовій економіці конфліктних ситуацій, торговельних суперечок, а також експансії пандемії коронавірусної хвороби. Мета статті полягає в обґрунтуванні митної безпеки держави як складової економічної безпеки та формуванні шляхів посилення митної безпеки України в умовах активізації міждержавних торговельних конфліктів.

Виклад основного матеріалу дослідження. В залежності від загроз та ризиків у митній безпеці країни чи союзу держав формується система її забезпечення, яка включає в себе адміністративну підпорядкованість суб'єктів гарантування, їх правовий статус та мету.

В різних країнах світу існують індивідуальні загрози митній безпеці. Для деяких з них загрозу становлять: контрабанда наркотиків і зброї, незаконна міграція (як така, що сприяє зростанню рівня терористичної загрози), в інших – економічна (товарна) контрабанда, як фактичне ухилення від сплати податків. Також загрозами для деяких країн світу є наступні: незаконне переміщення через митний кордон контрафактних товарів, валютних та культурних цінностей, підакцизних товарів (особливо транспортних засобів та тютюнових виробів), належне митне регулювання (застосування тарифних та нетарифних ставок, митних процедур, встановлення обґрунтованого рівня оподаткування), контроль за повнотою сплати митних платежів, а також правильністю бази оподаткування [1].

У більшості країн світу питанням забезпечення митної безпеки займаються не лише митні органи, а й деякі інші правоохоронні та державні структури. Ступінь відповідальності за митну безпеку того чи іншого суб'єкта забезпечення митної безпеки встановлюється державою, виходячи з різноманітних економічних, політичних і міжнародних

чинників, а суб'єкти забезпечення митної безпеки мають різне правове положення, яке формується залежно від поставлених перед цими органами завдань і функцій, які вони виконують.

Тим не менше, у національній площині діяльність держави у сфері митної безпеки покликана гарантувати певне коло митних інтересів, серед яких найважливішими є слідуєчі: створення умов лібералізації зовнішньої торгівлі; недопущення контрабанди та порушення митних правил; удосконалення митного законодавства України відповідно до світових та європейських стандартів; прискорення товаро- та пасажиропотоку через митний кордон; забезпечення споживчого ринку якісними іноземними продуктами та недопущення ввезення небезпечних для здоров'я людей товарів.

У цьому контексті митна безпека, як важлива компонента економічної безпеки, потребує забезпечення на державному рівні, оскільки впродовж століть митниця була й залишається одним із найбільш істотних факторів державності та незалежності країни, запорукою владного й фінансового суверенітету. Митна безпека передбачає системні дії щодо налагодження механізму, який забезпечує її інституціоналізацію та спрямованість на досягнення конкретних цілей [2].

Головною метою митної безпеки можна вважати досягнення певного рівня ефективності та надійності митної системи завдяки продуктивному функціонуванню митних органів. Варто виділити такі етапи реалізації митної безпеки:

- 1) формування та затвердження митної політики щодо гарантування митної безпеки;
- 2) формування системи митного регулювання у взаємозв'язку з економічними інтересами і цілями держави, котрі впливають на визначення орієнтирів митного регулювання;
- 3) застосування обраних методів регулювання та контролю щодо товарів, які переміщуються через кордон;

- 4) моніторинг системи митного регулювання тощо.

Митна безпека як складова економічної безпеки держави є комплексом (системою) ефективних економічних, правових, політичних та інших заходів держави і суспільства із захисту інтересів (у тому числі інтересів власності) народу та держави в зовнішньоекономічній сфері [3, с. 26]. При цьому завжди існує можливість негативного впливу на стан митної безпеки, тобто створюються ризикові ситуації, які сприяють появі намірів переміщення товарів і транспортних засобів на територію держави у вигляді дій економічного та митного шахрайства.

Також зауважимо, що митна безпека безпосередньо пов'язана з митним оподаткуванням. Через диференціацію ставок митного тарифу система митного оподаткування, з одного боку, слугує запобіжником контрабанди товарів, нераціональної

структури імпорту й експорту, від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі, а з іншого – сприяє вільному руху товарів, робочої сили та капіталу, що створює сприятливі умови для розвитку національної економіки завдяки її інтеграції у світовий поділ праці. Можна стверджувати, що митна безпека прямо або опосередковано впливає майже на кожну складову економічної безпеки держави [4, с. 80].

В контексті зазначеного, значний інтерес становлять результати опитування, яке було проведено Всесвітнім економічним форумом [5]. Згідно з яким, респондентам було запропоновано обрати найбільш проблемні фактори в країні, що стосуються здійснення експорту та імпорту. Як показало дослідження, проблемою номер один для реалізації імпорту, частка опитуваних визначила – корупцію на кордоні, а для експорту – визначення потенційних ринків та покупців.

Як видно із інфографіки рисунка 1, три показника, серед яких: корупція на кордоні (21,9%); тарифні та нетарифні бар'єри (19,3%); обтяжливі процедури імпорту (17,3%) фактично становлять майже 60% проблемних причин здійснення імпорту в країні.

Поряд з цим, аналізуючи рисунок 2, варто констатувати, що результати респондентів, щодо визначення проблемних аспектів реалізації експорту помітно різняться. Лідерами в цьому ракурсі є наступні чинники: визначення потенційних ринків та покупців (16,7%), труднощі вимог щодо задоволення якості/кількості (11,3%); доступ до ресурсів

для фінансування (11,3%), технічні вимоги та стандарти (9,8%).

Відповідні результати корелюються із загальними тенденціями зовнішньоекономічного вектору розвитку держави, що підтверджує гіпотезу про сировинну орієнтованість вітчизняної економіки, наявність об'єктивних проблем у експортерів не тільки з вибором ринків збуту, самофінансуванням та якістю продукції, інфраструктурними дисбалансами та технічними вимогами до товарів.

Наступним важливим міжнародним рейтингом, що оцінює митні системи країн світу є Індекс ефективності логістики (Logistics Performance Index), котрий щорічно складається Світовим банком. Вказаний рейтинг структурно складається із шести параметрів (митниця, інфраструктура, міжнародні поставки, логістичні компетенції, відстеження поставок, своєчасність поставок). Загалом, за останніми даними Індексу ефективності логістики у 2018 р. Україна посідає 66 місце серед 160 країн світу (за параметром «Митниця» у цьому ж році Україна зайняла 88 місце серед 159 держав) [6].

Доволі цікаве дослідження роботи вітчизняних митних органів проводять фахівці Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, за результатами яких встановлено, що українські експортери оцінюють ефективність роботи митних органів в Україні у 2 рази вище, аніж імпортери. Щодо розміру підприємства, то великі суб'єкти господарювання найчастіше серед інших позитивно оцінюють ефективність функціонування митних

Рис. 1. Найбільш проблемні фактори, що впливають на здійснення імпорту в Україні, %

Джерело: побудовано на основі [5]

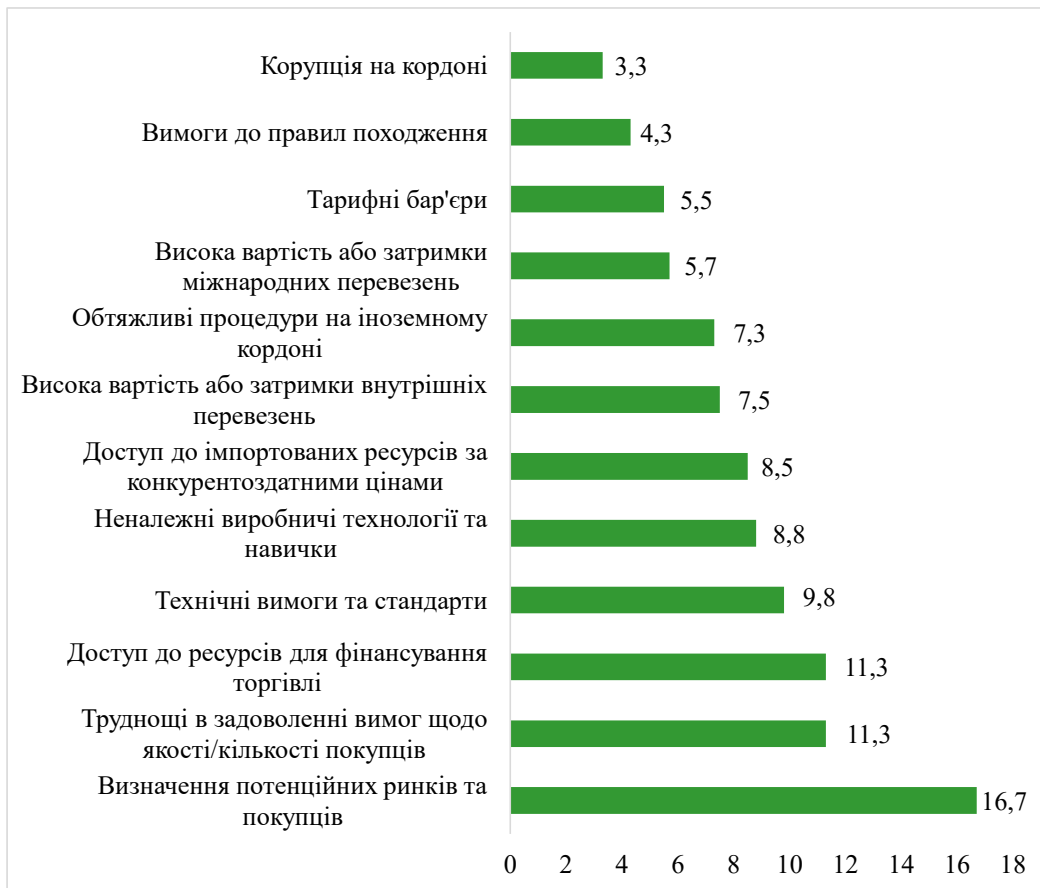

Рис. 2. Найбільш проблемні фактори, що впливають на здійснення експорту в Україні, %

Джерело: побудовано на основі [5]

органів, однак, водночас, зазначають про необхідність реалізації певних реформ. Щодо галузевої приналежності, то найкраще оцінюють роботу підприємств промисловості, надалі сільськогосподарські та торговельні суб'єкти господарювання. За регіональним принципом найвищу оцінку одержали митниці Чернігівської, Волинської, Запорізької областей, тоді як найнижчі оцінки простежуються для митниць Тернопільської та Івано-Франківської областей [7].

Аналізуючи механізм формування митної безпеки держави в умовах активізації міждержавних торговельних конфліктів зазначимо, що основними ознаками міждержавного торговельного конфлікту є симетричність дій сторін; запровадження штрафних мит; наявність прихованих політико-економічних мотивів; відчутні збитки для обох сторін конфлікту та глобальної економіки; наявність перспектив врегулювання. Потенціал вирішення конфлікту перебуває в площині взаємних поступок його сторін, за відсутності яких виникає загроза ескалації до стадії справжньої торговельної війни, що зумовить значні збитки як для сторін конфлікту, так і для світової економіки загалом.

Функціонування міжнародного товариства на сучасному етапі неможливе без протистояння

поглядів та позицій, які притаманні певним суб'єктам. Пояснення певного кола питань, наявних у практиці міжнародних відносин, отримують відмінні оцінки від учасників процесу. Наслідками цього є суперечності та конфлікти. Конфлікти періодично призводили до небезпечних міжнародних криз та збройних конфліктів, які спричиняють серйозні та небезпечні наслідки. Деякі з них виявилися стійкими та тривали впродовж років, інші – затихали на певний період, а згодом починалися з новою силою [8, с. 348].

Практика міжнародних відносин показує, що основою для суперечки дуже рідко буває лише один чинник. В переважній більшості джерелом для суперечностей є інтереси певних держав чи навіть союзів, а також військово-політичних блоків. Приводом для суперечностей часто є кордони та території, бажання посісти домінуюче становище в регіоні.

Одним з інструментів торговельних війн наряду з тарифними та нетарифними засобами регулювання зовнішньої торгівлі можна умовно назвати і міжнародні санкції, які можуть обмежувати торговельні операції з певними суб'єктами та товарами, а також супутні (зокрема, розрахункові) операції. Скорочення обсягів торгівлі з окремою країною

може відбуватись і через отримання нею «ярлику» спонсору тероризму або провідника наркотичного трафіку.

Дію санкцій як інструмента торговельної війни можна показати на прикладі торговельних відносин України з Росією. Санкції проти Росії, які почали вводитись з травня 2014 р., стосувались фізичних і юридичних осіб Росії і України і мали на меті обмеження торгівлі не лише з економічних, але й з політичних мотивів. Санкції, що стосувались торговельних обмежень щодо окремих компаній та галузей (нафтогазової, оборонно-промислової), зокрема, заборони на експорт до Росії технологій видобутку та переробки нафти, товарів подвійного призначення, обладнання і матеріалів для об'єктів інфраструктури, транспорту, енергетичного комплексу суб'єктів Криму та Севастополя; експорт-імпорт озброєнь. У результаті таких обмежень Росія збільшила експорт технологій до країн Сходу, Африки, Південної Америки; та прийняла ряд заборон на імпорт м'яса, риби, молочної продукції, овочів та фруктів з країн ЄС та США [9, с. 83].

У результаті розширення світової торгівлі, більшість країн мають стійкий негативний баланс поточного рахунку платіжного балансу, у інших – цей показник в основному позитивний. Серед першої групи виділяються США, Франція, Італія, серед другої – КНР, Гонг-Конг, Тайвань, Японія, Південна Корея, Німеччина.

Впродовж багатьох років США активно застосовували антидемпінгові заходи стосовно українських товарів. Перші з цих заходів були впроваджені ще у 1986 р., останні – у 2001 р., при цьому рівень антидемпінгового мита змінювався від 41% до 237%, фактично був встановлений заборонний рівень. Незважаючи на те, що представники України періодично брали участь у перегляді застосовуваних заходів, в американській сторони завжди знаходились підстави продовжити їх дію [10, с. 64].

Європейський Союз сьогодні зайнятий внутрішніми проблемами і на інші реагує менш активно. ЄС дедалі більше занурюється у власні справи. Активність Росії – прямий наслідок надміру обережної європейської політики у сфері безпеки. Імітацією дієвої реакції ЄС щодо подій навколо України стають багатослівні декларації, резолюції, різноманітні конференції. Тому, Україні як ніколи необхідне єднання на тлі дедалі агресивнішої політики Росії і більш розгубленої політики Європи.

Таким чином, на сьогодні першочерговими і необхідними умовами посилення митної безпеки держави є здійснення заходів стратегічного та тактичного характеру, що охоплюють:

– активне впровадження технологій автоматизації й інформатизації процесів митного контролю, широке використання комп'ютерних систем і баз даних, що сприятимуть відкритості публічних

сервісів, мінімізації людського чинника, раціоналізації бюджетних видатків та ін.;

– побудову обґрунтованої стратегії митної безпеки держави та суб'єктів ЗЕД, що охоплює окреслення меж та напрямків використання засобів, ресурсів, методів забезпечення національної безпеки

– окреслення чіткої та обґрунтованої стратегії діяльності митних органів як суб'єктів забезпечення митної безпеки шляхом щорічного оприлюднення плану підвищення ефективності технологій митного контролю та митного оформлення, прийнятих управлінських рішень шляхом скорочення неефективних і надлишкових процедур, удосконалення митної інфраструктури тощо;

– розробку стратегії підтримки вітчизняних суб'єктів ЗЕД для стимулювання їх виходу на нові ринки, активізації зовнішньоекономічних відносин;

– активізація співробітництва та координація зусиль з митними органами інших країн та міжнародними інституціями щодо обміну даних, попередження митних злочинів;

– забезпечення повноти надходжень до Державного бюджету за рахунок контролю дотримання митного законодавства України на основі методів митного постаудиту та обміну інформацією з іншими країнами щодо торговельних операцій та іншими регуляторними органами всередині країни щодо стягнення податків;

– поступова діджиталізація державного регулювання та адміністрування митної діяльності, що сприятиме зменшенню бюрократичного чинника, раціоналізації бюджетних видатків, доступності та відкритості публічних сервісів [11, с. 19];

– виконання рекомендацій ВМО щодо роботи митних адміністрацій в умовах пандемії COVID-19, що актуально на даному етапі розвитку соціально-економічних процесів в Україні та світі. А саме: забезпечення підтримки митного оформлення основних товарів і посадових осіб митних адміністрацій, а також підтримку основних сервісів; виконання принципів «соціального розмежування» до митних формальностей на кордоні; досягнення ефективності та спрощення для отримання дозволів; сприяння відновленню та розвитку бізнесу [12].

Перелік означених заходів не є вичерпним, однак містить сукупність необхідних дій, які сприятимуть підвищенню іміджу вітчизняних митних органів, стабілізації соціально-економічного розвитку та посилення митної безпеки України.

Висновки з проведеного дослідження. Світові торговельні конфлікти та різного виду війни є традиційними інструментами реалізації державної політики меркантилізму, що зрештою гальмуватимуть цивілізаційний розвиток. Зростання економічної напруги між високорозвиненими країнами на кшталт США та КНР можуть сформувати

у світовому просторі біполярність торговельної політики низки держав. Українські ініціативи мають враховувати національні інтереси та географічне тяжіння до європейського розвитку з імплементацією Західних методик ефективного державного управління (в т.ч. в митній сфері).

Механізм забезпечення митної безпеки держави покликаний мінімізувати негативний вплив зовнішніх і внутрішніх загроз шляхом налагодження ефективної взаємодії між суб'єктами забезпечення безпеки. В довготривалій перспективі митні органи повинні залишатися гарантом митної безпеки, як складової частини економічної безпеки держави, тому завданням Державної митної служби України є використання міжнародно-визнаних інструментів регулювання зовнішньої торгівлі на основі дотримання Рамкових стандартів гарантування безпеки і спрощення процедур міжнародної торгівлі, які розроблені Всесвітньою митною організацією для визначення та попередження внутрішніх і зовнішніх загроз.

Спрощення і прискорення митних формальностей, створення сприятливих умов для учасників ЗЕД, впровадження новітніх процедур автоматизації митного оформлення та ліквідація негативного впливу людського чинника є напрямками підвищення якості митного регулювання та забезпечення митної безпеки України в умовах експансії міжнародних фінансово-економічних ризиків та торговельних конфліктів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Попівняк О.І. Міжнародний досвід забезпечення митної безпеки. *Правова просвіта: електронне науково-фахове видання*. 2018. № 2. URL: http://www.pravo.nayka.com.ua/pdf/2_2018/82.pdf (дата звернення: 20.05.2020).
2. Цевельов О.В. Реальні та потенційні загрози для національної безпеки України у сфері охорони державного кордону. URL: <https://matrix-info.com/2017/09/06/realni-ta-potentsijni-zagrozy-dlya-natsionalnoyi-bezpeky-ukrayiny-u-sferi-ohorony-derzhavnogo-kordonu/> (дата звернення: 11.04.2020).
3. Пашко П.В. Організаційно-економічний механізм забезпечення митної безпеки України: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03. Львів, 2009. 42 с.
4. Губа М.О. Фактори підвищення ефективності здійснення державної митної справи в Україні : зб. матер. наук.-практ. заочної конф. «Дослідження теоретичних аспектів та розробка системи оцінювання ефективності митних процедур», Хмельницький, 25 вересня 2014 р. С. 80-81.
5. The official site of World economic forum "The Global Enabling Trade Report 2016", available at: <http://reports.weforum.org/global-enabling-trade-report2016/economy-profiles/#economy=UKR> (Accessed 22 May 2020).
6. Офіційний сайт Міжнародного рейтингу Світового банку "Logistics Performance Index". URL: <https://lpi.worldbank.org> (Accessed 22 May 2020).

7. Аналітичний звіт «Спрощення процедур торгівлі в Україні: оцінки та очікування бізнесу 2017/2018». Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. URL: http://www.ier.com.ua/files//Public_events/2018/TFD_III_Presentation/TFD_III_2017-2018_-report.pdf (дата звернення: 11.04.2020).

8. Політологія: Навч. посіб. для студентів, викладачів ВНЗ / За ред. М.П. Гетьманчука. К., 2010. 415 с.

9. Торговельні війни сучасності та їх вплив на економічне зростання і розвиток у світі та Україні / наук. ред. В. Юрчишин. Київ: Заповіт, 2019. 190 с.

10. Капітоненко М.Г. Міжнародні конфлікти : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Либідь, 2009. 352 с.

11. Мельник О.Г., Адамів М.Є., Ноджак Л.С. Аналізування тенденцій розвитку митної системи України: міжнародний та національний виміри. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 7. С. 17-22.

12. Несторишен І.В., Туржанський В.А. Аналіз рекомендацій щодо роботи митних адміністрацій в умовах пандемії COVID-19. НДІ фіскальної політики. 2019. URL: <https://www.ndifp.com/1360/> (дата звернення: 02.06.2020).

REFERENCES:

1. Popivnyak O.I. (2018) Mizhnarodnyj dosvid zabezpechennja mytnoji bezpeky [International experience in customs security]. *Pravova prosvita: elektronne naukovofakrove vydannja*. 2018. vol. 2. URL: http://www.pravo.nayka.com.ua/pdf/2_2018/82.pdf (Accessed: 20 May 2020). (in Ukrainian).
2. Ceveljov O.V. (2017) Realni ta potencijni zagrozy dlja nacionalnoyi bezpeky Ukrajinu u sferi okhorony derzhavnogho kordonu [Real and potential threats to Ukraine's national security in the field of state border protection]. URL: <https://matrix-info.com/2017/09/06/realni-ta-potentsijni-zagrozy-dlya-natsionalnoyi-bezpeky-ukrayiny-u-sferi-ohorony-derzhavnogo-kordonu/> (Accessed: 11 April 2020). (in Ukrainian).
3. Pashko P.V. (2009) Orghanizacijno-ekonomichnyj mekhanizm zabezpechennja mytnoji bezpeky Ukrajinu [Organizational and economic mechanism of customs security of Ukraine]: avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk: 08.00.03. Ljviv. 42 p. (in Ukrainian).
4. Ghuba M.O. (2014) Faktory pidvyshhennja efektyvnosti zdijsnennja derzhavnoyi mytnoji spravy v Ukrajinu [Factors for improving the efficiency of state customs in Ukraine]: zb. mater. nauk.-prakt. zaочноj konf. "Doslidzhennja teoretychnykh aspektiv ta rozrobka systemy ocinjuvannja efektyvnosti mytynykh procedur", Khmeljnycjkyj. P. 80-81. (in Ukrainian).
5. The official site of World economic forum "The Global Enabling Trade Report 2016". URL: <http://reports.weforum.org/global-enabling-trade-report2016/economy-profiles/#economy=UKR> (Accessed 22 May 2020).
6. Oficijnyj sajт Mizhnarodnogho rejtyngghu Svitovogho banku "Logistics Performance Index". URL: <https://lpi.worldbank.org> (Accessed 22 May 2020).
7. Analitichnyj zvit "Sproshhennja procedur torghivli v Ukrajinu: ocinky ta ochikuvannja biznesu 2017/2018" [Simplification of trade procedures in Ukraine: estimates and expectations of business 2017/2018]. Instytut ekonomichnykh doslidzhenj ta politychnykh konsuljtacij.

URL: http://www.ier.com.ua/files//Public_events/2018/TFD_III_Presentation/TFD_III_2017-2018_-report.pdf (Accessed: 11 April 2020). (in Ukrainian).

8. Politologhija (2010) [Political Science]: Navch. posib. dlja studentiv, vykladachiv VNZ / Za red. M.P. Ghetjmanchuka. K. 415 p. (in Ukrainian).

9. Torghoveljni vijny suchasnosti ta jikh vplyv na ekonomichne zrostannja i rozvytok u sviti ta Ukraini (2019) [Modern trade wars and their impact on economic growth and development in the world and Ukraine] / nauk. red. V. Jurchyshyn. Kyjiv: Zapovit. 190 p. (in Ukrainian).

10. Kapitonenko M.Gh. (2009) Mizhnarodni konflikty [International conflicts] : navch. posibn. dlja stud. vyshh. navch. zakl. Kyjiv: Lybidj. 352 p. (in Ukrainian).

11. Meljnyk O.Gh., Adamiv M.Je., Nodzhak L.S. (2019) Analizuvannja tendencij rozvytku mytnoji systemy Ukrainy: mizhnarodnyj ta nacionalnyj vymiry [Analysis of trends in the development of the customs system of Ukraine: international and national dimensions]. Investyciji: praktyka ta dosvid. 2019. vol. 7. P. 17-22. (in Ukrainian).

12. Nestoryshen I.V., Turzhanskyj V.A. (2019) Analiz rekomendacij shhodo roboty mytnykh administracij v umovakh pandemiji COVID-19 [Analysis of recommendations for the work of customs administrations in the context of the COVID-19 pandemic]. NDI fiskaljnoji polityky. URL. <https://www.ndifp.com/1360/> (Accessed: 06 June 2020). (in Ukrainian).